

*До спеціалізованої вченої ради Д 11.170.02
Інституту економіко-правових досліджень
НАН України
м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60*

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Коверзнева Вадима Олександровича
«Господарсько-правове забезпечення кооперації в Україні»

подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.04 – господарське право,
господарсько-процесуальне право
(081 – Право)

Актуальність обраної теми. Кооператив є унікальною і глобально значущою організаційною формою господарювання. За даними Міжнародного кооперативного альянсу, понад 1,2 млрд. осіб, тобто шоста частина жителів планети, є членами кооперативів, яких у світі нараховується понад 3 млн. У кооперативах працює 280 млн. осіб, що становить 10 відсотків зайнятого населення світу; при цьому вони генерують річний оборот обсягом 2,1 трлн. доларів США. Економічну і соціальну роль кооперативів визнано на найвищому міжнародному рівні: так, Організація Об'єднаних Націй закликала всі уряди забезпечити сприятливе середовище, в якому кооперативи зможуть приймати участь на рівних з іншими формами підприємництва (Резолюція Генеральної Асамблеї, ухвалена на 88-му пленарному засіданні ООН, від 19.12.2001 р. (A/RES/56/144)).

Кооперативи об'єднують людей у демократичний та рівноправний спосіб завдяки принципу управління «один член, один голос». Вони надають людям можливість впливати на своє економічне майбутнє, а створювані внаслідок їхньої діяльності економічні та соціальні блага залишаються в межах громад, де ця діяльність здійснюється. У зв'язку з цим кооперативам може належати провідна роль у реалізації регіональних ініціатив.

З іншого боку, будучи підприємствами, рушійною силою яких є цінності, а не суто отримання прибутку, кооперативи поділяють визнані в міжнародному праві принципи і співпрацюють на глобальному рівні. Так, Міжнародним кооперативним альянсом прийнята Програма для кооперативної декади (*Blueprint for a Co-operative Decade*), – глобальна стратегія, спрямована на досягнення кооперативною бізнес-моделлю до 2020 року визнаного лідерства в забезпеченні сталого розвитку та найшвидшого зростання серед інших організаційних форм господарювання.

Значущість кооперативів визнано і Європейським Союзом, де, поряд з низкою резолюцій Європейського парламенту, прийнято Регламент Ради (ЄС) про статут Європейського кооперативного товариства (ЄКТ) від 22.07.2003 р. № 1435/2003, у якому наголошується, що кооперативи є групами осіб з особливими принципами функціонування, які відрізняють їх від інших економічних суб'єктів. Вони включають принципи демократичної структури та контролю, та розподілення прибутку за фінансовий рік на справедливій основі. Ці особливі принципи включають, зокрема, принцип примату особи, який відображається в особливих правилах членства, виходу та виключення, коли встановлюється правило «один член – один голос» та правом голосу наділяється особа, з урахуванням того, що члени не мають будь яких прав використовувати активи кооперативу (п.2 преамбули Регламенту).

В Україні правовий статус кооперативу в цілому ґрунтується на описаних вище засадах. Втім, вітчизняні кооперативи є швидше маргіальною організаційною формою господарювання і однозначно перебувають поза рамками світового кооперативного руху. Тимчасом як у ЄС кооперативи займають близько половини сільськогосподарського та продовольчого ринку, в Україні – це частки відсотка. У суспільній свідомості кооперативи асоціюються, в кращому випадку, з формою ведення виключно малого бізнесу, який не претендує на впровадження інновацій та досягнення високих господарських результатів, а в гіршому випадку – з пережитком радянської системи господарювання.

Попри те, що в Україні існує доволі об'ємне кооперативне законодавство, воно є недосконалим та суперечливим, а відтак не лише обмежує можливості щодо організації та здійснення господарювання на засадах кооперації, а, в окремих випадках, навіть перешкоджає розвитку вже існуючої системи кооперації.

Не перебувають кооперативи й у центрі уваги представників юридичної науки, які віддають перевагу дослідженню правового становища господарських організацій – об'єднань капіталів. Кооперативній формі господарювання присвячені лише поодинокі наукові праці. Слід однозначно визнати, що на сьогодні відсутні фундаментальні дослідження, присвячені розробці концептуальних основ кооперативного права в системі господарського права України, дослідженню його функціональних зв'язків з елементами, структурою, інститутами, сформованими в межах цієї галузі, особливостям правового регулювання, за допомогою якого забезпечується сталий розвиток кооперації в Україні тощо.

Вищевикладеним визначається актуальність теми та доцільність дисертаційного дослідження В.О. Коверзнева.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше в українському праві здійснено комплексне дослідження кооперації як соціально-економічного явища через призму науки господарського права, обґрунтовано теоретичні, методологічні та філософські основи формування кооперативного права України, визначено теоретико-правові засади діяльності кооперативних організацій.

Мета дослідження обумовила характер *завдань*, які поставлено в дисертації: дослідити загальнотеоретичні аспекти кооперації як економіко-правової категорії та виділити особливості правового регулювання кооперативних відносин у межах кооперативного права як підгалузі господарського права;

узагальнити джерела кооперативного права та обґрунтувати підходи до гармонізації окремих норм кооперативного законодавства;

проаналізувати розвиток кооперативного законодавства України із виявленням ключових історичних періодів формування системи правового регулювання досліджуваних відносин;

дослідити зміст механізму правового регулювання кооперації в Україні та виявити специфіку застосування норм кооперативного права;

з'ясувати філософсько-правове підґрунтя та аксіологічні засади формування методології кооперативного права;

розкрити засади діяльності кооперативних організацій різних типів та виділити їх специфічні правові ознаки;

висвітлити правовий статус кооперативних організацій на підставі критерію дихотомії права;

розкрити господарсько-правову сутність кооперативних принципів і кооперативних цінностей, на яких базується діяльність кооперативних організацій України;

здійснити на методологічних засадах дослідження господарської правосуб'єктності кооперативних організацій з виявленням особливостей змістовного та структурного характеру;

розглянути порядок створення та припинення кооперативних організацій, види членства та способи набуття і припинення членства в кооперативних організаціях, систему органів управління кооперативними організаціями та їх компетенцію;

розглянути порядок створення і використання майнових фондів кооперативних організацій, а також виявити особливості їх правових режимів;

виявити недоліки застосування правових норм, що регулюють господарську діяльність кооперативних організацій, та запропонувати можливі шляхи їх вирішення;

запропонувати критерії розмежування юрисдикцій при вирішенні господарськими та адміністративними судами спорів за участю кооперативних організацій;

запропонувати пріоритетні напрями удосконалення чинного кооперативного законодавства України на базі ГК України.

Обрані автором методи дослідження дозволили вирішити поставлені завдання на належному рівні. Так, діалектичний метод дозволив дослідити природу кооперативного права, особливості предмету і методу правового регулювання кооперативних відносин; за допомогою історичного методу розглянуто етапи формування кооперативного права України та здійснено його періодизацію; порівняльно-правовий метод використано при порівняльному аналізі національного кооперативного законодавства України з кооперативним законодавством інших країн та міжнародним кооперативними правовими актами, які визначають загальні засади діяльності кооперативних організацій; аналітико-синтетичний та системно-структурний методи застосовано при дослідженні особливостей участі кооперативних організацій у системі господарських відносин та виявленні специфіки правового режиму їх майна; логіко-юридичний метод дослідження дозволив проаналізувати зміст норм кооперативного права, виявити недоліки та обґрунтувати конкретні пропозиції, спрямовані на удосконалення як окремих норм, так і кооперативного законодавства України в цілому; метод класифікації дозволив здійснити класифікацію кооперативних організацій та визначити їх статус і місце в системі кооперації України.

Новизна роботи конкретизується у найважливіших науково-теоретичних положеннях, що виносяться на захист, серед яких варто відмітити такі:

доводиться, що правове регулювання кооперативних відносин здійснюється нормами кооперативного законодавства України як зовнішньою формою виразу кооперативного права, яке є підгалуззю господарського права, а також аргументовано наявність функціональних міжгалузевих зв'язків з іншими галузями законодавства та права, які мають допоміжний (доповнювальний) характер, справляючи вплив на похідні відносини, що випливають із здійснення кооперативними організаціями господарської діяльності;

запропоновано виділити у структурі кооперативного права наступні інститути: 1) інститут кооперативних організацій; 2) інститут кооперативних об'єднань; 3) інститут членства в кооперативних організаціях; 4) інститут управління кооперативними організаціями; 5) інститут правового режиму майна кооперативних організацій; 6) інститут розподілу доходів кооперативних організацій; 7) інститут відповідальності членів кооперативних організацій і самих цих організацій; 8) інститут припинення діяльності кооперативних організацій;

доводиться, що філософсько-аксіологічним підґрунтям формування норм кооперативного права, яке базується на теорії позитивного права, є моральність, справедливість і дієвість, а також узгодження приватних інтересів окремих членів кооперативних організацій з публічними інтересами територіальних громад;

запропоновано кооперативні принципи розглядати як комплекс спеціальних положень, які, ґрунтуючись на загальних принципах господарського права, визначають мету створення, основоположні засади здійснення кооперативними організаціями господарської діяльності, порядок організації внутрішньокооперативних відносин та органічне поєднання приватних інтересів членів кооперативних організацій з публічними інтересами територіальної громади;

доводиться, що саморегульвна функція кооперативних організацій базується на поєднанні інтересів окремих кооперативних організацій та їхніх членів з публічними інтересами держави та територіальної громади і проявляється в здатності кооперативних організацій усіх рівнів самостійно вирішувати основні завдання господарської діяльності в межах, встановлених законодавством.

Дисертант доходить також ряду інших висновків, які характеризуються науковою новизною та великою практичною значущістю.

Встановленню концептуальних рамок дослідження слугує історичний нарис зародження і розвитку кооперації в провідних країнах Європи й Україні та

підсумкова характеристика кооперації як суспільного явища, яке виникло з метою підвищення матеріального добробуту людей шляхом спільної праці, об'єднання матеріальних ресурсів і засобів виробництва (с. 39-46). Вдало систематизовані спеціальні ознаки кооперації: спрямованість її основної діяльності, насамперед, на задоволення соціально-економічних, духовних і культурних інтересів її членів; добровільність членства в кооперативних організаціях та їхня рівність у процесі ухвалення рішень; виборність і підзвітність органів управління кооперативних організацій; взаємодопомога і співпраця між кооперативними організаціями; турбота про місцеву громаду та здійснення освітньої діяльності (с.47). У такий спосіб автор наголошує на тому, що кооперація є не лише економічним, а, передусім, і соціальним явищем, що належить до провідних і винятково важливих ідей роботи.

Цілком погоджуємося з позицією дисертанта, згідно з якою хоч кооперативні організації і мають певні ознаки корпоративних організацій, кооперативні організації та їх членів не можна відносити до класичних суб'єктів корпоративних відносин (с.66-67).

На виключно позитивну оцінку заслуговує увага автора до питань діяльності кооперативних організацій на засадах саморегулювання. У зв'язку з цим, зокрема, ним запропоновано внести зміни до статті 30 Закону України «Про кооперацію» з метою належного унормування дискреційних повноважень кооперативних об'єднань у сфері саморегульованої діяльності і нормативного закріплення положення про те, що: кооперативні об'єднання як саморегульовані організації мають право здійснювати методичне забезпечення діяльності своїх членів; забезпечувати професійну підготовку та перепідготовку фахівців, що працюють в кооперативних організаціях; розробляти і впроваджувати правила поведінки членів кооперативних організацій; здійснювати інші функції відповідно до їх статуту [Додаток А] (с. 153-154).

Опоненту імпонує використання дисертантом системно-структурного методу, яке дозволило здійснити всеохоплюючу наукову класифікацію

кооперативних організацій. Така класифікація дає можливість не тільки виділити ознаки, що якісно відрізняють кооперативні організації від усіх інших суб'єктів господарювання, але й здійснити їх внутрішній поділ у залежності від мети створення та напрямів господарської діяльності, що дозволяє: визначити місце окремої кооперативної організації в системі кооперації України, її статус, повноваження і завдання; охарактеризувати функції та обсяг компетенції окремої кооперативної організації; виділити особливості взаємодії кооперативних організацій в системі кооперації України та побудови правовідносин з іншими суб'єктами права та ін. (с.186-187).

Цінною рисою дослідження є господарсько-правова характеристика кооперативних принципів та кооперативних цінностей (підрозділ 2.4). Слід погодитися з автором в тому, що глибоке знання кооперативних цінностей і принципів, застосування їх у практичній діяльності сприятиме компетентному вирішенню завдань розвитку системи кооперації, допоможе привести у відповідність статуту кооперативних організацій різних рівнів, а також дозволить брати кваліфіковану участь у формуванні кооперативного законодавства України та напрацюванні концепцій планів розвитку кооперативного господарства (с.204).

Повністю підтримуємо пропозицію щодо виключення з ЦК України і ГК України відповідних положень про субсидіарну відповідальність членів виробничого кооперативу (с.256).

Слушним є висновок дисертанта про те, що в реальному житті члени кооперативних організацій практично усунені від процесу управління кооперативами (виконання функції суб'єктів організаційно-господарських повноважень), позбавлені можливості впливати на порядок формування майнових фондів кооперативів і визначати напрями використання коштів цих фондів, що зводить нанівець основоположні принципи, на яких повинна будуватися діяльність кооперативних організацій та, як наслідок цього, – знижує інтерес громадян до кооперативної форми господарювання (с.308). Вказане обумовило внесення пропозиції щодо розроблення та затвердження Кабінетом

Міністрів України типових положень, які б регулювали загальні правила організації та використання майнових фондів кооперативної організації та були б обов'язковими для використання при розробці власних положень (с.309-310).

Необхідно зазначити, що основоположні концепції, сформульовані автором у першому розділі дисертації, отримали наскрізний розвиток у наступних розділах роботи і мають практичне обґрунтування. Це вирізняє роботу як цілісне оригінальне дослідження, структурні частини якого об'єднані єдиним підходом. Підсумком такого дослідження стало формулювання автором основних положень науково обґрунтованої концепції кооперативного права (с.358-361). Не можна не відзначити також високий ступінь конкретизації пропозицій дисертанта щодо удосконалення відповідного законодавства України, які систематизовані у вигляді проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України з питань кооперації» (Додаток А).

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження. Усі сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції і рекомендації обґрунтовано дисертантом на основі власних досліджень, підтверджуються проведеним аналізом відповідного законодавства України, міжнародно-правових актів, джерел спеціальної літератури як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, матеріалами судової практики (усього 472 найменування).

Теоретичні положення, висновки, пропозиції і рекомендації, що містяться в дисертації, з достатньою повнотою відображені у 35 наукових працях, з яких: 1 особиста монографія; 4 статті у наукових періодичних виданнях інших держав; 2 статті у наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз; 16 статей у наукових фахових виданнях України; 10 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій та 2 інших видання.

Основні висновки дисертаційного дослідження було обговорено на науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародній юридичній науково-практичній Інтернет-конференції «Публічне і приватне право: проблеми

методології, теорії та практики» (Київ, 2013); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економіко-правові виклики 2014 року» (Львів, 2013); науково-практичній конференції «Теоретико-прикладні засади правової науки: сучасний вимір» (Запоріжжя, 2014); I Міжнародній науково-практичній конференції «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (Кошице, 2015); II Міжнародній науково-практичній конференції «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (Кошице, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток кооперативного руху в Україні» (Київ, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті» (Львів, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Conceptul de dezvoltare a statului de drept in Moldova și Ucraina in contextul proceselor de eurointegrare» (Кишинів, 2016); III Міжнародній науково-практичній конференції «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (Кошице, 2017).

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. полягає у тому, що викладені в роботі положення можуть скласти підґрунтя для істотного оновлення господарсько-правової доктрини про кооперацію та інтенсифікації теоретико-прикладних досліджень правового регулювання діяльності кооперативних організацій.

Висновки, пропозиції і рекомендації можуть бути використані у науково-дослідній та навчальній сферах, законотворчому процесі та у сфері правозастосування.

Положення дисертації використовуються в навчальному процесі Чернігівського національного технологічного університету, в якому дисертант викладає навчальний курс «Господарське право» (довідка від 29.08.2017 р. № 101/10-1613).

Запропоновані наукові висновки щодо напрямів удосконалення кооперативного законодавства України прийняті Верховною Радою України до використання у законотворчій діяльності (довідка від 05.09.2017 р. № 621).

Результати дисертаційного дослідження отримали практичне впровадження в діяльності Господарського суду Чернігівської області та Чернігівського окружного адміністративного суду при визначенні юрисдикції спорів за участю кооперативних організацій, з одного боку, і органів державної вади та органів місцевого самоврядування – з іншого (довідки від 28.08.2017 р. № 01-08/1231/17 та від 28.08.2017 р. № 03-07/12133/17).

Положення дисертації щодо окремих питань організації діяльності кооперативних організацій використано Чернігівською облспоживспількою та Об'єднанням житлово-будівельних кооперативів міста Чернігова при розробці локальних актів внутрішньо-кооперативного управління (довідки від 04.09.2017 р. № 01/65 та від 25.08.2017 р. № 1-07/695).

Зауваження до змісту дисертації.

1) Дисертант вважає, що поняття «кооперація» може розглядатися у вузькому (1) та широкому (2) значеннях, зокрема, як (1) система кооперативних організацій, створених з метою задоволення соціальних, економічних і культурних потреб її членів, а також як (2) форма економічної співпраці господарських організацій, які не належать до кооперативних, з іншими учасниками відносин у сфері господарювання задля досягнення певної економічної мети (с.34, 50-51). Далі сам автор зазначає, що дослідження макроекономічного (тобто, широкого – *В.П.*) аспекту кооперації виходить за межі предмету презентованого дисертаційного дослідження і не розглядається в ньому, а буде предметом подальших наукових розвідок (с.51).

На нашу думку, авторові доцільніше було б, навпаки, наголосити на тому, що між двома вищезазначеними значеннями поняття «кооперація» *немає* співвідношення частини й цілого, що кооперація як система кооперативних організацій та кооперація як форма економічної співпраці (виробнича, науково-технічна, міжнародна тощо кооперація, яким все ж таки приділяється певна увага в роботі – с.51-53) є цілком різними явищами, змішувати які неприпустимо. Так

званий широкий аспект кооперації в принципі не має відношення до предмету дисертації.

2) Дисертант вказує, що «кооперативне право регулює суспільні відносини, які виникають в процесі створення, діяльності та припинення діяльності кооперативних організацій. В свою чергу, кооперативна діяльність є різновидом господарської діяльності, що дає підстави для висновку, що предмет кооперативного права повністю охоплюється предметом регулювання господарського права, а тому є його складовою частиною» (с.59).

Разом з тим, обов'язковими ознаками господарської діяльності є те, що виробництво продукції, виконання робіт надання послуг здійснюється не для власних потреб виробника, а для задоволення потреб інших суб'єктів, а результати такої діяльності реалізуються за плату, тобто, функціонують як товар (зазначене стосується як комерційної, так і некомерційної господарської діяльності). Відповідно до ч.2 ст.6 Закону України «Про кооперацію» в залежності від завдань і характеру діяльності кооперативи поділяються на три типи: виробничі, обслуговуючі та споживчі. У свою чергу, ГК України регулює діяльність тільки виробничих кооперативів, належність яких до суб'єктів господарювання не викликає сумнівів. Тимчасом, обслуговуючі та споживчі кооперативи надають послуги переважно (або й виключно) власним членам, що закріплено і в їхніх легальних визначеннях. Чи можна, відтак, вважати діяльність обслуговуючих та споживчих кооперативів господарською діяльністю? Який товар пропонують на ринку, скажімо, садово-городні або гаражні кооперативи? Принаймні, автору слід було б дослідити це питання детальніше.

3) Роботу прикрасило б більш глибоке дослідження законодавства розвинених країн, які досягли значних успіхів у розвитку кооперації. Цінність зарубіжного досвіду регулювання кооперативних відносин широко визнається автором (с.39-43, 178-179 та ін.). Поза тим, він здебільшого обмежується реферативним оглядом такого досвіду, не вдаючись до предметного аналізу відповідних актів зарубіжного законодавства з їхніми правовими особливостями.

Якщо конкретні норми й називаються, то це норми законів країн СНД (с.85, 191-192). Регламент Ради (ЄС) про статут Європейського кооперативного товариства (ЄКТ) від 22.07.2003 р. № 1435/2003 у роботі використано лише побіжно, шляхом згадки про те, що цей регламент не застосовує поділ кооперативів на підприємницькі і непідприємницькі (с.324).

4) Не можна погодитися з твердженнями дисертанта, згідно з якими «статут є багатостороннім корпоративним договором, укладеним засновниками кооперативної організації», «на статут кооперативної організації розповсюджуються положення статей 203, 215 ЦК України, які визначають загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину, та підстави недійсності правочину» (с.233). Питання про правову природу статуту розглядалося Верховним судом України в п.14 постанови від 24.10.2008 р. №13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів», де визначено, що статут юридичної особи за змістом частини другої статті 20 ГК є актом, який визначає правовий статус юридичної особи; статут не є ні одностороннім правочином, ні договором, у зв'язку з чим при вирішенні спорів щодо визнання статуту недійсним не застосовуються норми, які регламентують недійсність правочинів. Аналогічно, в п.5.3 постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р. № 4 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» встановлено, що статут є локальним нормативним актом, а не правочином, тому до нього не можуть застосовуватися положення статей 203 та 215 ЦК України, які визначають підстави недійсності правочину.

В обґрунтування своєї позиції автор посилається на рішення Суду ЄС у справі *Powell Duffryn PLC v. Peteriet* (1992). Справді, в п.16 зазначеного рішення Суд ЄС встановив, що «для цілей застосування Брюссельської конвенції статут компанії повинен розглядатися як договір, що регулює відносини як між акціонерами, так і між ними та компанією, яку вони заснували». Однак слід наголосити, що відповідне питання розглядалося Судом виключно в контексті

тлумачення ст.17 Брюссельської конвенції (Конвенція про юрисдикцію та виконання рішень у цивільних та комерційних справах 1968 р.). Тобто, Суд з'ясував, чи може статут компанії містити згоду (*agreement*) щодо передачі спорів на вирішення певного суду (судів), і вирішив це питання позитивно.

5) Ч.7 ст. 29 Закону України «Про кооперацію» встановлює, що майно неподільного фонду не підлягає поділу між його членами і передається за рішенням ліквідаційної комісії іншій (іншим) кооперативній організації (кооперативним організаціям) або зараховується до доходу бюджету. У дисертації ця норма відтворюється, але не коментується. Хотілося б почути думку автора про те, чи має ця норма механізм практичної реалізації і чи є закріплений у ній підхід оптимальним.

Загальний висновок по дисертації. Висловлені зауваження до дисертації є дискусійними, обумовлені складністю наукового дослідження з обраної теми і ніякою мірою не знижують загальної позитивної оцінки дисертації.

Дисертація логічно побудована, а її положення викладені чіткою та грамотною мовою. Зміст дисертації свідчить про вільне володіння автором предметом дослідження, високий професійний рівень та практичний досвід. Викладені в дисертації рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства України є теоретично обґрунтованими та аргументованими. Дисертація В.О. Коверзнева є завершеною науковою працею, що виконана на високому науково-теоретичному рівні. Робота містить обґрунтовані наукові та практичні результати в галузі науки господарського права, спрямовані на нове розв'язання наукової проблеми, що полягає в розробленні науково обґрунтованої концепції кооперативного права України.

Оформлення дисертації та її автореферату повністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Публікації в достатній кількості опубліковано у виданнях, визначених МОН України для оприлюднення

положень дисертацій. Наукові результати, за якими здобувач захистив кандидатську дисертацію, не виносяться на захист докторської дисертації.

Дисертаційна робота Коверзнева В.О. "Господарсько-правове забезпечення кооперації в Україні" відповідає спеціальності 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. Автореферат дисертації повністю відображає положення дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані в 35 наукових працях, з яких: 1 особиста монографія; 4 статті у наукових періодичних виданнях інших держав; 2 статті у наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз; 16 статей у наукових фахових виданнях України; 10 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій та 2 інших видання.

Викладене вище дозволяє дійти висновку, що за своїм змістом і науковою новизною дисертація «Господарсько-правове забезпечення кооперації в Україні» відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор – Коверзнев Вадим Олександрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри господарського права
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

В.В. Посидинок

